

DEBATA SZKOLNA

OGÓLNE ZASADY DEBATY SZKOLNEJ

1. W debacie biorą udział dwie 3-osobowe drużyny spierające się na temat ściśle określonej tezy. W sytuacji lekcyjnej reszta klasy stanowi widownię, która notuje przebieg debaty, aby później omówić ją z nauczycielem.
2. Zadaniem drużyny A (afirmującej tezę) jest przekonanie składu sędziowskiego za pomocą argumentów i dowodów o słuszności postawionej tezy. Zespół N (negujący) skłania jurorów do przyjęcia tezy przeciwnej.
3. Uczestnicy losują stronę w debacie (A lub N) na 20-30 minut przed jej rozpoczęciem. Każdy z nich ma ściśle określone zadanie, które musi zrealizować w precyzyjnie wyznaczonym czasie.
4. Debata składa się z sześciu kilkuminutowych przemówień i czterech dyskusji (ściślej – przepytywań) toczących się pomiędzy członkami drużyn. Sędziowie nie ingerują w przebieg debaty, chyba że zostają naruszone jej zasady.
5. Debata prowadzona jest przez przewodniczącego, który udziela głosu zgodnie z ustaloną kolejnością wystąpień (na zmianę przemawiają mówcy drużyny A i N).
6. W czasie debaty każdej z drużyn przysługuje 8 minut na przygotowanie repliki lub sformułowanie pytań.
7. Sędziowie notują przebieg debaty w czasie jej trwania, natomiast po jej zakończeniu decydują o zwycięstwie jednego z zespołów (nie jest możliwy wynik remisowy).
8. Podstawowym kryterium oceny jest siła argumentów przedstawionych przez zespoły, a także zastosowana kontrargumentacja.
9. Jurorzy dokonują także oceny indywidualnej każdego z mówców, biorąc pod uwagę następujące kryteria:
 - ▲ organizacja wypowiedzi
 - ▲ argumentacja
 - ▲ dowody
 - ▲ prezentacja
10. Każdy juror podejmuje decyzję indywidualnie, jednak w czasie dyskusji sędziów przed ogłoszeniem werdyktu może zmienić swoje zdanie. Uzasadnienie wygłasza przewodniczący składu sędziowskiego, wyjaśniając, który zespół był bardziej przekonujący. Sędziowie nie mogą kierować się własnymi przekonaniemami na temat tezy, której dotyczy debata.

SZCZEGÓŁOWE ZASADY DEBATY SZKOLNEJ

Cele debaty

Bezpośrednim celem jest zwycięstwo jednej z drużyn, o którym przesądza jury oceniające siłę argumentów spierających się stron.

Cele stosowania metody debat w szkole to przede wszystkim kształcenie umiejętności logicznego myślenia, samodzielnego poszukiwania i opracowywania dowodów, aktywnego słuchania, organizowania przemówień oraz ich publicznej prezentacji. Uczniowie, skupiając się na wzajemnej rywalizacji, przyswajają wiedzę szybciej i efektywniej. Najważniejszą zasadą dla debatujących jest zasada fair play.

Artur Schopenhauer w książeczce „Erystyka, czyli o sztuce prowadzenia sporów” pisze, że prowadzący dysputę zmierza do jej rozstrzygnięcia per fas et nefas (jak się godzi i nie godzi). W formie debaty, jaką proponujemy, nie ma miejsca na sofistyczne podstępny lub bezpośrednie atakowanie oponenta. Uczestnicy winni odnosić się do siebie z szacunkiem, a także podawać prawdziwe dane lub przyznać się do niewiedzy. Zadaniem nauczyciela, który na początku pełni także funkcję jurora debat, jest czuwanie nad przestrzeganiem reguł toczonych dysput. Powinien on jednak wystrzegać się ingerencji w czasie trwania dyskusji, a uwagi i ocenę wystąpień pozostawić na jej zakończenie.

Najważniejsze elementy debaty

- ▲ Teza – temat debaty zapisany w formie oznajmienia; jest na tyle kontrowersyjny, by można było znaleźć podobną liczbę argumentów za i przeciw (np. *Globalizacja gospodarki jest korzystna dla współczesnego świata*)
- ▲ Kryterium – wartość ogólna, wokół której drużyna buduje linię argumentacji (np. przeciwnicy globalizacji będą wobec niej sceptyczni, opierając swoje argumenty na idei zrównoważonego rozwoju, zwolennicy – na „żelaznej zasadzie ekonomii” Malthusa)
- ▲ Strona A – afirmująca, drużyna broniąca postawionej tezy
- ▲ Strona N – negująca, drużyna obalająca tezę
- ▲ Przemówienie – kilkuminutowa, ciągła wypowiedź członka zespołu, nieprzerywana przez żadnego z uczestników ani sędziów
- ▲ Definicja – wyjaśnienie najważniejszego(-ych) terminu(-ów) zawartego(-ych) w tezie
- ▲ Argument – stwierdzenie uzasadniające tezę, logicznie z nią powiązane
- ▲ Kontrargument – stwierdzenie przeciwstawne do podanego argumentu (refutation)
- ▲ Odparcie zarzutu, odbudowa argumentu po ataku przeciwnika (rebutal)
- ▲ Linia argumentacji (case) – ciąg kilku powiązanych ze sobą argumentów, podporządkowany kryterium (criterion)
- ▲ Dowód – wzmocnienie argumentu w formie odwołania się do konkretnego zdarzenia, danych statystycznych, opinii autorytetu
- ▲ Przepytanie (cross-examination, cross-ex, cross) – dyskusja między przedstawicielami zespołów oddzielająca przemówienia w czasie debaty
- ▲ Werdykt – wskazanie zwycięzcy debaty przez grono niezależnych sędziów

Kolejność i czasy wystąpień mówców

Wszyscy mówcy (A1 – pierwszy mówca zespołu A, N1 – pierwszy mówca zespołu N itd.) występują w ściśle wyznaczonym momencie, mając do dyspozycji określony czas.

A1 wygłasza pierwsze przemówienie (6 minut)

N3 zadaje pytania A1 (3 min)

N1 wygłasza przemówienie (6 min)

A3 zadaje pytania N1 (3 min)

A2 przemawia (5 min)

N1 pyta A2 (3 min)

N2 przemawia (5 min)

A1 pyta N2 (3 min)

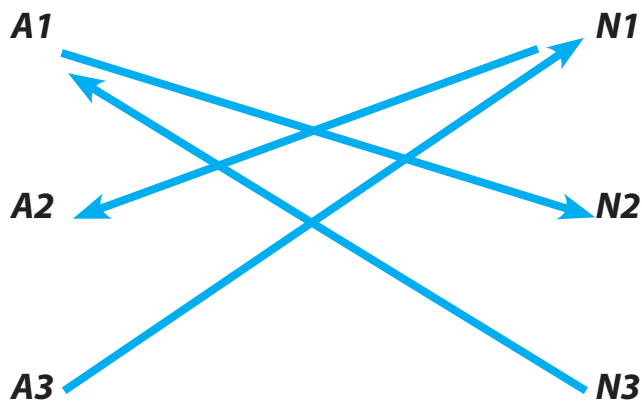
A3 przemawia (5 min)

N3 przemawia (5 min)

W czasie debaty każda drużyna ma łącznie 8 minut na przygotowanie się do dalszej części pojedynku. Oznacza to, że przed swoim (wyłącznie!) wystąpieniem (mową, pytaniem) zespół może poprosić o czas; może od razu wykorzystać całe 8 minut, może też wykorzystać je kilka razy w czasie krótszych przerw.

Kolejność zadawania pytań w czasie debaty przedstawia również schemat 1.

N3 zadaje pytanie **A1**

A3 zadaje pytanie **N1**

N1 zadaje pytanie **A2**

A1 zadaje pytanie **N2**

Role poszczególnych mówców

Mówcy pierwsi (A1, N1) wprowadzają do debaty kluczowe definicje, przedstawiają kryteria (może to być wspólne kryterium dla obu drużyn, lecz jego uzasadnienie będzie odmienne, np. zwolennicy i przeciwnicy interwencjonizmu państwowego w sferę gospodarczą obierają wspólne kryterium: stabilny rozwój gospodarczy społeczeństwa; pierwsi bronią go, stając na stanowisku, że tylko działania państwa ułatwią wydostanie się z kryzysu, drudzy uważają, że takie ingerencje polityków trwale zakłóca funkcjonowanie wolnego rynku) oraz prezentują linie argumentacji.

Zadanie „dwójek” (A2, N2) to wystąpienia rozwijające, a także skonfrontowanie ich z propozycjami oponentów. Ich celem jest przede wszystkim udowodnienie przedstawionych argumentów (przywołują różne wydarzenia mające związek z tezą, odwołują się do opinii ekspertów z danej dziedziny, przytaczają potrzebne dane statystyczne).

Podsumowaniem debaty zajmują się oratorzy obsadzeni na trzeciej pozycji (A3, N3): zwracają uwagę na obszary konfliktu, porównują linie argumentacji i uzasadniają, dlaczego sposób rozumowania ich zespołu był precyzyjniejszy.

Szczegółowe zadania mówców w czasie debaty szkolnej przedstawia tabela 1.

Tab.1 Szczegółowe zadania mówców w czasie debaty szkolnej

A1 6min	N1 6 min	A2 5 min	N2 5 min	A3 5 min	N3 5 min
<p>Mówca zgadza się z tezą.</p> <p>Definiuje kluczowe pojęcia zawarte w tezie.</p> <p>Przedstawia kryterium (tzn. główną wartość, wokół której gromadzone są argumenty).</p> <p>Przedstawia argumenty zespołu A (poparte dowodami):</p> <ul style="list-style-type: none"> - pierwszy - drugi - trzeci. <p>Kończy, podsumowuje stanowisko zespołu.</p>	<p>Mówca nie zgadza się z tezą.</p> <p>Mówca zgadza się z definicją przeciwników lub przedstawia własną definicję.</p> <p>Akceptuje kryterium przeciwnika lub podaje własne.</p> <p>Odpowiada na wszystkie argumenty przeciwnika.</p> <p>Przedstawia linię argumentacji swojego zespołu (poparte dowodami):</p> <ul style="list-style-type: none"> - pierwszy argument - drugi argument - trzeci argument. 	<p>Wzmacnia definicję, odrzuca definicję zespołu przeciwnego.</p> <p>Wzmacnia kryterium.</p> <p>Wzmacnia linię argumentacji swojego zespołu:</p> <p>Przedstawia nowe dowody.</p> <p>Rozszerza wcześniej podane argumenty – podaje nowe przykłady.</p> <p>Odrzuca argumenty strony przeciwnej.</p>	<p>Wyjaśnia różnice między stanowiskiem zespołu A i N.</p> <p>Może atakować definicję adwersarzy.</p> <p>Może atakować kryterium.</p> <p>Wykorzystując linię zespołu A, ustosunkowuje się do argumentów przeciwnika:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia nowe dowody - wyjaśnia błędy w rozumowaniu przeciwników - podaje nowe przykłady, analogie, cytaty - wzmacnia linię argumentacji zespołu N 	<p>Koncentruje się na najważniejszych zagadnieniach debaty.</p> <p>Wyjaśnia, dlaczego definicja i kryterium zespołu A są odpowiedniejsze.</p> <p>Wykorzystując strukturę wypowiedzi A:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia najmocniejsze argumenty A - wyjaśnia wpływ tych argumentów na przebieg debaty - odrzuca najmocniejsze argumenty zespołu N. <p>Podsumowuje debatę.</p>	<p>Koncentruje się na najważniejszych zagadnieniach debaty.</p> <p>Przedstawia stanowisko zespołu dotyczące definicji i kryterium.</p> <p>Wykorzystując strukturę debaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia najważniejsze argumenty zespołu N - wyjaśnia wpływ tych argumentów na przebieg debaty. <p>Odrzuca najmocniejsze argumenty zespołu A.</p> <p>Podsumowuje debatę.</p>
<p>Mówca jest przepytany przez N3 (3 min).</p>	<p>Mówca jest przepytany przez N3 (3 min).</p>	<p>Mówca jest przepytany przez N1 (3 min).</p>	<p>Mówca jest przepytany przez A1 (3 min).</p>		
<p>Zadaje pytania N2 (3 min).</p>	<p>Zadaje pytania A2 (3 min).</p>			<p>Zadaje pytania N1 (3 min).</p>	<p>Zadaje pytania A1 (3 min).</p>

Przygotowanie i przeprowadzenie debaty

Krok pierwszy: Zastanówmy się nad tezą

Pierwsze zaprezentowanie uczniom tezy to przede wszystkim otwarta dyskusja, burza mózgów, w czasie której padają argumenty za i przeciw. Kryterium wyłania się zazwyczaj po wyodrębnieniu najistotniejszych kwestii, jest ono wspólnym mianownikiem argumentów obu zespołów. Dzięki kryterium debata przybiera formę zderzenia dwóch systemów wartości, dwóch wielkich racji, staje się nieomal odtworzeniem konfliktu tragicznego, np. zderzenia prawa boskiego z prawem ludzkim czy – w przywołanym przypadku – zderzenia zasady zrównoważonego rozwoju z „żelazną zasadą ekonomii”. Wskazówki do przygotowania debaty na temat globalizacji znajdują się w dalszej części publikacji.

Aby wyjaśnić kolejne kwestie, odwołamy się do innego przykładu – do debaty, której teza brzmi: **W Polsce powinien obowiązywać podatek liniowy.**

Krok drugi: Ustalmy definicje

Tezy debaty ograniczają dyskusję do konkretnego tematu, jednak w obrębie tez o szerokim zakresie jest wiele możliwości wyjaśniania pojęć. O ile drużyny spierające się na temat etyczności przekazu reklamowego raczej dojdą do porozumienia, co jest reklamą, a co nie, o tyle mogą nie dojść do konsensusu w sprawie tego, co jeszcze jest etyczne, a co już nie. Ważne, by przygotowując uczniów do debaty, uczulić ich na to, że niektóre pojęcia mają mnóstwo definicji (np. wolność) i w czasie przygotowań nie można poprzestać na znalezieniu jednej. Należy też pamiętać, iż istotą sporu są argumenty, a nie definicje.

Wyjaśnijmy znaczenie najważniejszych terminów przykładowej tezy:

- **podatek liniowy** – nazwa powstała w wyniku nieprecyzyjnego przetłumaczenia tytułu wydanej w 1995 r. książki dwóch ekonomistów amerykańskich, Roberta E. Halla i Alvina Rabushki, „The Flat Tax”, który prawidłowo powinien brzmieć „podatek jednolity”. Propozycja autorów opiera się na zastąpieniu podatku progresywnego (w USA od 15 do 39,6%) jednolitą stawką 19% oraz połączeniu jej z likwidacją ulg i odliczeń. [Wernik]
- **obowiązywać** – być powszechnie uznaną zasadą, zwyczajem, prawem ważnym w danym kraju, środowisku, mieć moc prawną. [„Słownik języka polskiego”]

Krok trzeci: Zastanówmy się, jak uzasadnić tezę

W niemal każdej sytuacji życiowej jesteśmy zmuszeni coś uzasadniać. Spójrzmy na typową rozmowę przy rodzinnym obiedzie.

Mamo, czy mogę wstać już od stołu?

1. *Muszę dziś jeszcze pójść do biblioteki.*
2. *Zaczynamy zajęcia z fizyki kwantowej i chciałabym się do nich przygotować.*
3. *To bardzo ważny dział i ocena z niego będzie miała duży wpływ na moje wyniki końcowe.*
4. *Widzisz więc, dlaczego muszę iść do biblioteki.*

W tym przykładzie wypowiedź córki oznaczona numerem 1 jest twierdzeniem. Córka twierdzi, iż musi iść do biblioteki jeszcze tego samego dnia. W drugim zdaniu szczegółowo wyjaśnia powód, dla którego musi wyjść z domu. W trzecim zdaniu przedstawia jasną i istotną przyczynę swojego wyjścia. W czwartym zdaniu wraca do swojego wcześniejszego twierdzenia.

W ten sam sposób budujemy argument:

1. Twierdzenie zostaje przedstawione.
2. Twierdzenie zostaje wyjaśnione.

3. Twierdzenie zostaje poparte dowodami i rozumowaniem logicznym.

4. Zostaje przedstawiony wniosek.

Przedstawiona struktura argumentu ma za zadanie pomóc początkującym uczniom odpowiednio zorganizować swoje wypowiedzi. W ferworze dyskusji taka formuła w zasadzie nie występuje, pełnej formie należy jednak poświęcić specjalną uwagę przy wprowadzaniu metody na zajęciach.

W czasie szybkiej wymiany zdań zazwyczaj nie posługujemy się pełnym argumentem, ale jego uproszczoną formą – entymematem. [Retoryka, s. 61]

Np. *Mamo, muszę iść do biblioteki, bo zależy mi na końcowej ocenie z fizyki.*

Takie uproszczone formy bardzo często stosuje się w czasie debaty szkolnej ze względu na ograniczenia czasowe. Z tych samych powodów liczba argumentów wprowadzanych przez drużyny do debaty nie przekracza sześciu (3 argumenty zespołu A i 3 zespołu N).

Odnieśmy te formy do sporu podatkowego. Do podanej tezy dołączmy kilka przykładowych argumentów [za: Orłowski]:

W Polsce powinien obowiązywać podatek liniowy, ponieważ:

- *obniżenie najwyższych stawek podatkowych zmotywuje najlepiej zarabiających do jeszcze większego wysiłku i kolejnych inwestycji, co będzie napędzać całą gospodarkę* (argument nr 1 – mikroekonomiczny)
- *niższe opodatkowanie zamożniejszej części społeczeństwa spowoduje wzrost oszczędności w skali kraju, ponieważ bogatsi potrafią zaoszczędzić i zainwestować finansowe nadwyżki* (argument nr 2 – makroekonomiczny)
- *uprości się system podatkowy w naszym kraju, co pozwoli podatnikom bez kłopotu złożyć zeznanie podatkowe i ograniczy koszty pobierania podatków* (argument nr 3 – systemowy)

Krok czwarty: Zbudujmy spójny wywód (kryterium – argumenty – dowody)

Skoro potrafimy już skonstruować argument, czas na całą linię argumentacji. Wróćmy do naszego przykładu.

Na początku zespół – w wystąpieniu swojego pierwszego mówcy – określa wartość główną.

Kryterium, jakiego nasz zespół będzie bronić w tej debacie, to długookresowy wzrost gospodarczy w naszym kraju.

Następnie przedstawia i wyjaśnia (nieco dokładniej niż w powyższym opisie trzech uzasadnień) argumenty swojego zespołu. Może to także uczynić, przywołując adekwatne fakty lub opinie ekspertów.

Ciężar udowodnienia (*onus probandi*) spoczywa jednak w głównej mierze na drugim mówcy:

Pierwszy argument – mikroekonomiczny

Dowód: *Daniel Mitchell, ekspert podatkowy CATO Institute, uważa, iż „system podatku liniowego jest dobry, ponieważ nie karze ludzi przedsiębiorczych za to, że są produktywni”.* [Mitchell]

Drugi argument – makroekonomiczny

Dowód: *Podatek stwarza korzystniejsze warunki dla kapitału zagranicznego, większość państw przechodzących proces transformacji zdecydowało się na to rozwiązanie, co przyczyniło się do wzrostu gospodarczego w takich krajach jak Słowacja, Łotwa, Estonia.* [Fiszer]

Trzeci argument – systemowy

Dowód: *W porównaniu z dotychczasowym systemem rozbudowanych ulg podatkowych, który skłania podatników do uchylania się od płacenia podatku poprzez ucieczkę w szarą strefę, podatek liniowy jest bardzo przejrzysty* [Tomczak] *i łatwiej ściągalny, co już ma miejsce w Rosji i na Ukrainie.* [Kluza]

Oczywiście przytoczony przykład to konspekt wypowiedzi, a nie jej pełna treść. Właśnie taka forma zapisu ma unaocznic sposób budowania linii argumentacji, która powinna być dla adwersarza murem nie do zdobycia stojącym na fundamencie kryterium, murem złożonym z argumentów – cegieł i spojonych zaprawą – dowodami.

Zadaniem trzeciego mówcy jest podsumować linię argumentacji zespołu i porównać ze stanowiskiem drużyny przeciwnej.

Krok piąty: Jak skonstruować linię kontrargumentacji?

W czasie przygotowania do debaty w pewnym stopniu trzeba przewidzieć argumenty przeciwnika, by umiejętnie je odeprzeć. Rzućmy okiem, jak można byłoby odeprzeć przedstawioną argumentację.

Drużyna N zazwyczaj przedstawia własne kryterium, w takim wypadku porównując je z wartością adwersarza:

Nie zgadzamy się z kryterium przyjętym przez naszych przeciwników. Oczywiście przyznajemy, iż rozwój gospodarczy jest Polsce potrzebny, ale w dzisiejszej sytuacji jeszcze istotniejsza jest społeczna stabilność, a tej nie zapewnią pogłębiające się nierówności oraz wzrost obciążeń podatników gorzej zarabiających. [Bugaj]

- odpowiada na argumenty przeciwnika:

W pierwszym argumencie stwierdziliście, iż podatek liniowy ma charakter motywacyjny, czego przecież nie da się doświadczalnie zweryfikować. [Bugaj]

Dowód: Ponadto wprowadzenie tego podatku w wersji zaproponowanej przez pomysłodawców nie dość, że nie będzie zachęcało do inwestowania, to wręcz będzie skłaniało firmy do wchodzenia w szarą strefę – do przyjmowania statusu spółek zagranicznych w celu uniknięcia opodatkowania, baza podatkowa w projekcie Rabushki i Halla nie obejmuje bowiem dochodów pozakrajowych. [Augustyniak]

Wasz drugi argument dotyczył skutków makroekonomicznych. Podatek liniowy nie przyczynia się do rozwoju w większym stopniu niż np. progresywny. [Kudła]

Dowód: Z raportu Europejskiego Banku Centralnego wynika także, iż nie da się zauważyć związku pomiędzy wzrostem PKB a wprowadzeniem podatku liniowego np. w krajach bałtyckich. [Wernik] W Rosji wzrost ten wynikał głównie z poprawy w systemie ściągania należności podatkowych. [Augustyniak]

Ściągalność podatku nie zależy – jak twierdzicie w trzecim argumencie – od zastosowania systemu jednostawkowego.

Dowód: W krajach skandynawskich obywatele bez szemrania płacą wysokie podatki, a państwo nie ma kłopotów z ich pobieraniem; to w większym stopniu kwestia budowanego przez pokolenia zaufania do fiskusa, do państwa, niż wprowadzania podatku liniowego. [Łucyan]

- przedstawia własne argumenty [za: Orłowski]

Pierwszy argument: Wprowadzenie podatku liniowego doprowadzi do rozwarstwienia społeczeństwa.

Dowód: Przeprowadzone symulacje takiego rozwiązania odniesionego do Wielkiej Brytanii wykazały, iż pogorszyłaby się sytuacja finansowa osób osiągających średnie dochody, zyskaliby natomiast przede wszystkim najbogatsi. [Augustyniak]. Również w Polsce beneficjentami byłiby najzamożniejsi.

Drugi argument: Taka reforma doprowadzi do spadku wpływów w budżecie państwa.

Dowód: Przy dwóch stawkach w 2009 r. może to oznaczać zmniejszenie wpływów o 17 do 20 mld zł, tzn. blisko 1,5% prognozowanego PKB; dalsze obniżenie stawki z 32% do 18% kosztowałoby ok. 10 mld zł (0,7% PKB). [Wernik]

Trzeci argument: Ludzie obawiają się takiej zmiany, gdyż nie będzie służyła ich interesom, a co najwyżej ich bogatszego sąsiada.

Dowód: *Te nastroje przytłaczającej większości społeczeństwa mieszczącej się w pierwszym przedziale skali podatkowej wyraża zdanie polityka: „Jak panowie powiedzą społeczeństwu, że bogatym obetnie się z 40 do 15%, a biednym z 19 do 15%, to pomysł ten będzie nie do zaakceptowania przez większość Polaków”.* [Tomczak]

Krok szósty: Jak odbudować własną linię argumentacji (tzw. rebuttal)?

Ostatnią umiejętnością, którą musi posiadać drużyna biorąca udział w debacie, jest odpieranie zarzutów oponentów. Ograniczmy się – ponownie wchodząc w rolę mówcy A2 – do jednego przykładu, do argumentu makroekonomicznego.

W dalszym ciągu jesteśmy przekonani, iż wprowadzenie podatku liniowego przyczyni się do wzrostu PKB. Twierdząc, powołując się na raport EBC, iż nie da się zauważyć bezpośredniego związku pomiędzy wprowadzeniem tegoż podatku w niektórych państwach a poprawą stanu gospodarki. Naszym zdaniem ta zależność jest jednak wyraźna. Długofalowy wzrost gospodarczy jest efektem inwestycji, a nie konsumpcji. Warunkiem inwestycji jest jednak posiadanie środków, które w znakomitej większości pochodzą z oszczędności krajowych. Tworzenie dodatkowych oszczędności przyczynia się do obniżania kosztu kapitału, a w konsekwencji do wyższych inwestycji i ostatecznie do szybszego wzrostu gospodarczego. Beneficjentami tego procesu są więc nie tylko ci, którym obniżono podatki, ale też bardzo szeroka grupa ludzi – szybszy wzrost gospodarczy to w konsekwencji np. niższe bezrobocie. [Kluza-Rosati]

Krok siódmy: Nie zapomnijmy o przygotowaniu pytań

W czasie przygotowań do debaty uczniowie zarówno konstruują argumenty, jak i tworzą pytania, przewidując strategię adwersarzy. Część pytań zapisują na gorąco, w czasie słuchania przemówienia przeciwnika.

Jaką rolę odgrywają pytania w czasie debaty? Wskażmy trzy podstawowe cele:

– wyjaśnienie argumentów

np. *W waszym trzecim argumencie stwierdziliście, że podatek liniowy będzie bardziej motywował ludzi przedsiębiorczych. Na jakiej podstawie opieracie to przekonanie?*

– zmuszenie oponentów do zajęcia określonego stanowiska

np. *W którym roku, waszym zdaniem, należy wprowadzić podatek liniowy w Polsce?*

– wykazanie błędów w argumentacji przeciwnika

np. *Z jednej strony mówicie, że wzrost gospodarczy w Rosji nie ma związku z wprowadzeniem podatku liniowego, a z drugiej twierdzicie, że od momentu jego zastosowania poprawiła się jego ściągalność – czy to nie jest sprzeczne?*

Krok ósmy: Pomyślmy o formie wypowiedzi

Nauczyciel musi zwrócić uwagę, w jakiej formie drużyny przygotowały swoją linię argumentacji i w jaki sposób podzieliły poszczególne treści na wystąpienia trzech mówców, czy ten podział jest zgodny z opisanymi rolami mówców (prezentacja argumentów – wzmocnienie dowodowe – konfrontacja i konkluzja). Należy pamiętać o poprawności stosowanych terminów, ale też nie należy zapominać o estetyce językowej wypowiedzi.

W czasie trwania debaty uczniowie siedzą przy stolikach, przemówienia wygłaszają na stojąco; uczniowie stoją także w czasie zadawania pytań.

Szczególnego przygotowania wymagają uczniowie występujący w debacie publicznej, np. na forum szkoły. Nawet najrzetelniej skonstruowana linia argumentacji przepadnie z kretesem, jeśli mówcy nie będą jej prezentować interesująco, dobitnie i wyraźnie.

Krok dziewiąty: Debatę czas zacząć...